

В. І. Лубський
В. І. Теремко
М. В. Лубська

Підручник

Релігієзнавство

ам!
альма
серія
матер

- Предмет, структура і методологія курсу «Релігієзнавство»
- Феномен релігії
- Ранні національні (народні) релігії
- Пізні національні релігії
- Світові релігії
- Нетрадиційні релігії і секулярні вчення релігійного характеру
- Вільнодумство і свобода совісті

**В. І. Лубський
В. І. Теремко
М. В. Лубська**

Релігієзнавство

Підручник

2-ге видання, доповнене

Київ
«Академвидав»
2008

Б Б К 8 6 . 3
Л 8 2

**Затверджено Міністерством освіти і науки України
як підручник для студентів вищих навчальних закладів**

(Лист №1.4/18—Г—2129 від 30.11.2007 р.)

Підручник містить відомості щодо структури, принципів, методології релігієзнавства, його взаємодії з іншими галузями гуманітарних знань. Із використанням загальноприйнятих у релігієзнавчій науці підходів висвітлено походження, сутність структури релігії як феномену людського буття, подано класифікацію релігійних систем, розкрито особливості раннях політеїстичних вірувань, національних, світових релігій, неорелігій, релігійних учень секулярного змісту та їх роль в духовному розвитку людства. У контексті загальнолюдських цінностей і невід'ємних прав людини розглянуто розвиток релігійного вільнодумства, проблему свободи совісті, а також особливості релігійного життя в Україні. У другому виданні уточнено деякі положення, розширено виклад окремих тем підручника.

Адресований студентам вищих навчальних закладів, усім, хто цікавиться феноменом релігії, прагне пізнати її різноманіття, вияви її буття за різних часів і в різних народів.

За редакцією

доктора філософських наук, професора *В. І. Лубського*

Рецензенти:

доктор філософських наук, професор *М. М. Закович*;

доктор історичних наук, професор *О. І. Уткін*

© В. І. Лубський В. І. Теремко,
М. В. Лубська 2002

© В. І. Лубський В. І. Теремко,

М. В. Лубська, 2-ге видання. 2008

ISBN 978-966-8226-61-8

Зміст

1. Предмет, структура і методологія курсу «Релігієзнавство»	Релігієзнавство як наука	7
	Предмет, об'єкт і структура релігієзнавства	9
	Понятійно-категоріальний апарат релігієзнавства	14
	Методологічні принципи релігієзнавства	15
	Методи дослідження в релігієзнавстві	16
2. Феномен релігії	2.1. Сутність і основні концепції релігії	20
	Сутність релігії	21
	Концепції релігії	22
	2.2. Виникнення релігії	24
	Соціальні, гносеологічні, онтологічні і психологічні чинники релігії	26
	Основні теорії походження релігії	27
	Структура релігії	33
	Головні функції релігії	41
	Класифікація релігій	45
	2.3. Загальна характеристика релігій світу	47
3. Ранні національні (народні) релігії	Первісні вірування	48
	Національні релігії	57
	Світові релігії	61
	Нетрадиційні релігії, неорелігії	62
	3.1. Давньоєгипетська релігія	65
3.2. Релігія народів Давнього Дворіччя (месопотамська релігія)	71	

3.3. Релігії народів Малої Азії і Східного Середземномор'я	
Хетська релігія	78
Фригійська релігія	79
Сирійсько-фінікійська релігія	80
Халдейська релігія	81
3.4. Релігії античного світу	
Релігія Давньої Греції	82
Релігія Давнього Риму	90
3.5. Давні європейські релігії	
Релігія давніх германців	96
Релігія давніх кельтів	102
Релігія давніх слов'ян	108
3.6. Релігії доколумбової Америки	113
Вірування давніх майя	114
Вірування ацтеків	116
Вірування інків	118
3.7. Релігії Австралії і Океанії	
Вірування австралійських аборигенів	120
Вірування народів Океанії	124
4. Пізні національні релігії і розвитку	
4.1. Іудаїзм	
Історичні умови виникнення іудаїзму	128
Талмуд — священна книга іудаїзму	132
Філософські й моральні принципи іудаїзму	134
Іудейські обряди і свята	136
Напрями, течії в іудаїзмі	140
4.2. Релігії давньої Індії	145
Ведична релігія	146
Брахманізм	149
Індуїзм	153
Сикхізм	163
Джайнізм	165
4.3. Релігії давнього Китаю	
Конфуціанство	168
Даосизм	175
4.4. Релігії давньої Японії	
Синтоїзм	178
4.5. Давньоіранські релігії	182
Мітраїзм й анахітизм	183
Зороастризм (маздеїзм, авестизм, вогнепоклонство)	185

5.1. Буддизм	
Соціально-економічні, історичні умови виникнення буддизму	196
Трипітака — священна книга буддизму	200
Філософська концепція буддизму	201
Буддійське віровчення	202
Морально-етичні принципи буддизму	208
Буддійський культ	211
Напрями, течії буддизму	213
5.2. Християнство	
Історичні передумови виникнення християнства	221
Біблія — священна книга християн	227
Хрест — священний знак християн	231
Утворення християнської церкви	234
Розкол у християнстві	235
Особливості календаря християнських свят	237
Християнське віровчення	238
Християнський культ	242
<i>Православ'я</i>	255
Церкви Вселенського православ'я	256
<i>Давні вірування і християнство в Україні</i>	269
Дохристиянські вірування українського народу	269
Головні дохристиянські боги давніх слов'ян	270
Початок християнства на українських землях. Хрещення України-Русі	277
Митрополія Київська і всієї Русі	281
Українська автокефальна православна церква (УАПЦ)	286
Українська греко-католицька церква	293
<i>Католицизм</i>	306
Римо-католицька церква в Україні	316
<i>Протестантизм</i>	318
Ранній протестантизм	321
Пізній протестантизм	324
Тенденції в сучасному протестантизмі	328
5.3. Східні християнські церкви	
Ассирійська церква Сходу	330
Християни апостола Хоми	333
Вірменська апостольська церква	333
Коптська православна церква	334
Ефіопська православна церква	335
Сирійська православна церква	336
Маланкарська православна сирійська церква	337

	Маланбарська православна сирійська церква	338
	Еритрейська православна церква	339
	Білоруська автокефальна православна церква	339
	Македонська православна церква	340
	Старостильні православні церкви	341
	Східно-католицькі церкви	342
	Маронітська католицька церква	343
	Італо-албанська католицька церква	344
	Церкви, що відокремилися від Ассирійської церкви Сходу	345
	Церкви, що відокремилися від православ'я	352
	Східно-католицькі громади, які не мають ієрархії	360
	5.4. Іслам	
	Формування і поширення ісламу	364
	Коран — священна книга мусульман	367
	Віровчення ісламу	370
	Свята, звичаї і обряди ісламу	372
	Напрями, течії ісламу	380
	Мусульманські релігійно-політичні рухи	393
	Іслам в Україні	395
6. Нетрадиційні релігії і секулярні вчення релігійного характеру	6.1. Нетрадиційні релігії	
	Загальні особливості нетрадиційної релігійності	400
	Неохристиянські течії, вірування на загальнохристиянській основі	403
	Орієнтальні (східні) релігії	405
	Езотеричні об'єднання	408
	Неоязичництво	408
	Синтетичні релігії	410
	Сайєнтологічні рухи	412
	Сатанізм	413
	6.2. Секулярні вчення релігійного характеру	414
7. Вільнодумство і свобода совісті	7.1. Історичні форми критичного розгляду релігії	424
	Вільнодумство як форма індивідуальної і суспільної свідомості	425
	Форми вільнодумства	430
	7.2. Свобода совісті як загальнолюдська цінність	432
	Сутність і умови забезпечення свободи совісті	433
	Реалізація принципів свободи совісті в Україні	437
	Короткий термінологічний словник	448

Л82

Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В.

Релігієзнавство: Підручник. Вид. 2-ге, доп. —
К.: Академвидав, 2008. — 464 с. (Альма-матер).

ISBN 978-966-8226-61-8

Підручник містить відомості щодо структури, принципів, методології релігієзнавства, його взаємодії з іншими галузями гуманітарних знань. Із використанням загальноприйнятих у релігієзнавчій науці підходів висвітлено походження, сутність структури релігії як феномену людського буття, подано класифікацію релігійних систем, розкрито особливості ранніх політеїстичних вірувань, національних, світових релігій, неорелігій, релігійних учень секулярного змісту та їх роль в духовному розвитку людства. У другому виданні уточнено деякі положення, розширено виклад окремих тем підручника.

Адресований студентам вищих навчальних закладів, усім, хто цікавиться феноменом релігії, прагне пізнати її різноманітти, вияви її буття за різних часів і в різних народів.

ББК86.3

Навчальне видання

Серія «Альма-матер»
Заснована в 1999 році

ЛУБСЬКИЙ Володимир Іонович
ТЕРЕМКО Василь Іванович
ЛУБСЬКА Марія Володимирівна

Релігієзнавство

Підручник

2-ге видання, доповнене

Спільний проект із ВЦ «Академія»

Редактор Г. А. Теремко
Коректор Т. П. Тимошко
Комп'ютерна верстка В. П. Богуславця

Підписано до друку з оригінал-макета 28.02.2008.
Формат 84x108/32. Папір офс. № 1.
Гарнітура Шкільна. Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 24,36.
Обл.-вид. арк. 26,9. Зам. № 8-173.

«Академвидав»
04119, м. Київ-119, а/с 37.
Тел./факс: (044) 483-12-11; 456-84-63.
E-mail: academvidav@svitonline.com
Свідоцтво: серія ДК № 1006 від 08.08.2002 р

ВАТ «Білоцерківська книжкова фабрика».
09117, м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, 4

